

שיעורו של יום

במלכות הבבלי טובא, בשם רבי, שיעצמו של יום מכפר. ד"ר אומר: על כל עבודת שבתורה, בין עשה תשובה, בין לא עשה תשובה, יום הכיפורים מכפר... בתלמוד הירושלמי מפורש היסוד הפנימי בכל תוקפו: "האומר אין יום הכיפורים מכפר, מכפרת היא, אי נפש שיכפר לי, מכפר הוא לו על עבודתו... לא כולא מן היין בר נשא מיטור למלא לית את מקלי..."

אם אדם אומר: איני רוצה שהמלך ימלוך, האם אין המלך מולך עלי? יש כאן פגישה עם מצוות הכרחית ומחולשת. העבודה התעוררת של כל יחיד בישראל נאחזת ביסוד האלוהי, הנצחי והטובת: קץ מחילה וסליחה לישראל. ביום זה אנו מתפשטים ורובנו נפגשים עם נצח ישראל. "קורשים תורינו זה צידו - אתם מצווים להיות קורשים; ויחד עם זה, זו מצוות - אתם תהיו קורשים". בני בברי ישראל - בין שרצו לקדש את הכבוד, בין שלא רצו לקדש, הרי הוא כבוד וקדוש. יחד עם זה יש מצווה להקדיש... אתם קורשים בטבע ועניינכם הוא לגלות את המצוות. דבריד ובמקשה. עליו להיפגש במעשיו ובדבריו עם מעשה ד' הרב ד'. "קחו עמכם דברים ושבו אל ד'". עצמותו של היום הזה, שיד לעצמותם של ישראל, וצריכה להתגלות בפועל ממש. אנו קורשים בעצמתנו, ועל ידי כוונתנו, מעשיו דיבורינו, נפגשים בקדושה טבעית את המובטחת להתגלות, "הבא ליטהר מסייעים אותנו" - מתוך בואו ליטהר והרגשת שיטתו לכלל ישראל ואריותא, נפגש הוא ומסתייע בקדושה הנצחית והקיימת.

8 קץ מחילה וסליחה

מתוך כך אפשר להבין את עניינו של יום הכיפורים, "ועל ספרך קלם יכתבו, ימים צדו, ולו אחד בהם". הוא יום מיוחד, אלהי-אנושי. "אלה מועדי ד'... אשר תקראו אתם". אתם תקראו אותם, ומתוך כך נבלעת בהם קדושת השבת האבסולוטית והמחולשת. שבת "קבוצה וקיימת".

ערכו המיוחד של יום הכיפורים הוא פגישה התבטחה האלוהית הנצחית והמחולשת לתשובה, עם הבחירה של האדם, כלשון הרמב"ם: "יום הכיפורים הוא זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים... לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתודות כיום הכיפורים". אצל היחיד מתגלה יותר צד בחירת האדם, ואצל הרבים צד התבטחה הנצחית. "הרמב"ם מוסיף: "הוא קץ מחילה וסליחה לישראל". אין אצל הרמב"ם הגדרות סתמיות, הכל שקול ומדויק. "קץ" הוא ביטוי למציאת קיימת, קבועה ומחולשת שארית להתגלות. זהו גם המובן של "קץ המגולה", שמחוכר בנבחר סטנדרטיו. זהו יום מחולש וקבוע, חוק ולא יעבור, של גאולה וחנינה מן השיעבודים היצריים, לכלל, ולכל אחד מישראל. ענין זה בולט במיוחד בתלמוד הירושלמי. אנו נמצאים עכשיו במהלך קיבוץ הגלויות. בכל יום ויום הולך ומשתכלל סדר החיים של קיבוץ הגלויות ובנין הארץ. והלכת ומפגישה שלמות העם ושלמות הארץ. לא יתכן מציאות של יותר על אף נפש מיישראל ועל אף חלק מארץ-ישראל, כמו כן התורה והלכות ומפגישה בשלמותה, מתגבית להלכות יישוב הארץ ומצוות התלויות בארץ. הלכות הירושלמי וקרבנות, הלכות מלכות וסנהדרין. יותר ויותר אנו הולכים ומתקרבים להלכות הירושלמי של קיבוץ הגלויות ובנין הארץ. והוא המושך האור של התלמוד הירושלמי. אין אף הושגה... "זה הלכותה של בבל", והוא המושך האור של התלמוד הירושלמי. אין אף תורה נפרדת, אלא חילוק מדרגות. יודע שהרמב"ם פוסק בבבא בתרא כמקומות הירושלמי. הוא מורה נפרדת, אלא חילוק מדרגות. יודע שהרמב"ם פוסק בבבא בתרא כמקומות הירושלמי. הוא מקומות "יודע שהרמב"ם פוסק כירושלמי". כי לרמב"ם שליחות מיוחדת במינה: הוא מקיים את כל התורה כולה, מהלכות יסודי התורה ועד הלכות מלכות.

למה הוציאו אותנו ממצרים

אלא שביום הכיפורים, החושף את האורגניו של כל ישראל, מושך הקדוש-ברוך-הוא בצניעות ראשו של כל יחיד ויחיד מכל עיצומו של יום, וכל אחד נחבץ לעמוד ברמה של חסיד, כדברי הרמב"ן (כתובות יט, א, ד"ה י"א דאמר). ש"אין אדם משיג. עצמו שאינו חסיד". לאחור בשיפולי גלימחו של הכהן הגדול בהיותו נצר לכהנים - ממלכת הכהנים וגוי קדוש" (שמות יט, ז). "החלש יאמר גבור אני" (ויאל ד, ז). להתודות ולהתפלל על הדור ולבקש רחמים על ישראל. התפילות והפירושים שתיקנו הז"ל והראשונים לומר כיום הכיפורים, אינם מנוסחים כסליחות אישיות, אלא כתפילותיו של החסיד על עונת הדור ועל מצב האומה - כל היודים התפילות נאמרים בלשון הרבים, וכל ישראל מתפללים בתפילת נעילה על הרשעים שאין הקדוש-ברוך-הוא חפץ באובדנם.

התורה דוחפת אותנו להיות אחראים על עבירותיהם של אחרים מכה הערבות, "חלקם בבטית האלה להיות ערבים זה לזה". בין אם אנו רוצים ובין אם איננו רוצים, כיום הכיפורים כל יחיד נכנס עם הכהן הגדול לקדוש-הקדשים ואומר "אנא ד', חטאו, עונו, פשעו, בני ישראל". כך מלמד הרמב"ם כסמיכתו אל הלכה א' בהלכות תשובה העוסקת בתשובת האדם הפרטי; את הלכה ב' העוסקת כווידי של הכהן הגדול על השעיר המשתלח - וכיום הכיפורים מוטלת על כל יחיד אחריות כעין הכהן הגדול.

וזהו האחריות בדורנו המוטלת על כל יחיד ויחיד לפעול לזכות את כל ישראל, מדרוש ועד צפון ממורה וממערב, את כל חלקי החברה השונים, גם היותר רדודים ומרוחקים, היוותר מצופים ומשונים. החלש יאמר גבור אני, ומכאן עיצומו של יום הכיפורים היום בו התקבלו לחזות שניים והתחברו האמירה האלהית למשך "סלוחתי כדברך" (מכארי י, כ) מהלכת את עצמותה של האומה הישראלית שהיא מלוכה מעיקרה ורחיב ומתאימה לקבלת התורה - יקח אחריות לגלות את הסליחה האלהית. לכן צריך האדם להשתחרר מהלחצים האישיים ולא להתודות רק על העבירות הפרטיות, אלא לשעוט קיימה אל מקום ששומרים שם חסידיו, עלם, להתמלא ברוח דעת, עמקות תפיסה וגדלות אמונה, להבין את סוגיית התורה העוסקת בסגולת ישראל, ולפתוח את עיניו לקרוא נכון את גודל ה"הסליחה האלהית בגאולת ישראל בדורות האחרונים. ככל שיתאמן האדם ביום הכיפורים לחשוב על חוכן המילים שתיקנו חז"ל בתפילה, ויבוכן לחוכן שיצאם הראשונים בפיוטיהם, הוא יתנשא למעלה של האמונה ברור ויחפז בטובתו, ויעמוד ביום הכיפורים לבקש רחמים על הדור ככהן גדול - כיון שלא נמצא כהן גדול בדור וצריך למלא את החלל החסר - להתודות על עונות הדור, לבקש "אנא ד', חטאו, עונו, פשעו", ולומר "לכבית הבט ואל תפן עלי" (סליחת ליל יום הכיפורים). לא להתודות רק על העברות הפרטיות אלא גם על העברות הציבוריות, על נטישת חלקים מארץ-ישראל, על הנפילה החברתית.

היב יתקן יתנון אלוהים... סני אלוהים אלהים אלוהים

עיקר עבודת יוה"כ היא הקטורת. כידוע. וקטורה היא מלשון קישור ונש בה י"א סממנים, עשרה טובים וחלבנה. ועשרה הטובים המעלים ריח טוב הם רומיזם לעשר כתות ישראל המפורשין בריש פ' נצבים, והם נעשים דקה מן הדקה שהכל נעשה אחד ממש, ואז גם החלבנה יכולה לבוא עמהם באגודה לפני ולפנים, אבל כל עוד שאין התאחדות לגמרי בין כשרי ישראל, בלתי אפשר לצרף עמהם את החלבנה כי גורם עוד יותר לעשות פירוד בין הדבקים. וזה יודע ומפורט:

והנה מחזירים את הסממנים למכתשת בערב יוה"כ כדי להיות דקה מן הדקה, והוא רמז שלעשות התאחדות בין הכלל הוא רק ע"י כתישה שכל אחד כותש את עצמו ומסיר ממנו את קליפת גסות הרוח.

אם אדם אחד יחזיק

14. כיפורים ויבוי אהבה

ראש השנה נקרא בתורה "יום הזכרון", בלשון יחיד. ריבונו של עולם הוא כעל החכון הגדול. הוכחו של ברא העולם מקיף וחובק עולם ומלאו בכל פרט ומעשיו. ביום זה אנו שומעים את קולות השופר באופן פסיבי, מתמלאים מהם ושבעים מהם, "שבענו סטובי". מיום הזכרון, בלשון יחיד, עברנו דרך עשרת ימי תשובה, והגענו ליום הכיפורים, בלשון רבים. קול השופר, הקול הכללי ה"הולך וחוק מארץ", כולל את כולנו, שעמדנו בור סיני, וממקור השפע הזה אנו נפגשים ביום הכיפורים הרבים, במיליוני הכיפורים שבין אדם לחברו. "אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חברו". עם ריבונו של עולם "אפשר לצאת נקי". אבל כולם צריכים לדעת שיש לתקן עבירות שבין אדם לחברו, "את אשר ישנו פה עמו עמו היום לפני ד' אלהינו, ואת אשר אינו פה עמו היום", "ואיש את רעהו רעהו את חשבו בלבבכם". גם תלמידים חכמים שבישראל צריכים לדעת שהם עומדים לפני יום הדין ולחזור בתשובה: "אין מקיפין בחילול השם". "ואיש את רעהו רעהו את חשבו בלבבכם".

ונכה לטיענת דשמיא להיפגש עם הכיפורים כולם, להרבות בכל ישראל דבקות בתלמידים חכמים ולהרבות אהבה גדולה ביניהם. כי באור פניך נתת לנו ד' אלהינו תורת חיים ואהבת חסד". ככל שתתברר שלמות אהבתו בין אדם לחברו, לכל רבבות עמך בית ישראל, לכל נדחי ישראל כולם, לכל ישראל - צדיקים, כינויים ורשעים - יותר תתגלה רפואת התשובה הקיימת, המוכנה והמוכסחת, לעולם כולו, ויותר, תתגלה שלמות ישראל אוריותא וקדושתה, ונכה לחתימה טובה, חתימת אמת לנו ולכל ישראל.

למה הוציאו אותנו ממצרים

על היחיד מוטל להתאמץ לזכות את ישראל, לדלות את הרור מתוכי המכשלות והחולשות ביחס לעצם העובדה של הכרת הפלא האלהי. של שיבת ישראל לארץ, לפני כל יציבה ועון אחרים. ובפתחת פתח אפילו כחרוד של מחט (שיר השירים רבא פורשה ז) מתוך עומק הכרה והכנה, מהי סגולת ישראל שאותה תובע הוא לגלות, וכפי התעצמותו בהבנת סדר התחיה של הדורות האחרונים - מסייע להופעת הכפרה האלהית כיום הכיפורים, ומערה על ישראל רוח ממרום. להבהיר להם את קדושתם עכשיו, ואח הפליאה האלהית של המחזור שיתנו לציון שהם זוכים להם. והנהן כך ישלחו ירימים רוחניים נפשיים על החברה בישראל - בין אם זכו ועשו תשובה ובין אם לא זכו ולא עשו תשובה - ויחחולל חלהיך של תשובה, להביא את הדור להכרת נשמתו, הכרת הסגולה האלהית שבו. מתוך כך יתאחדו כל ישראל ויתחברו לאגודה אחת בדרכות אחת, באהבה פנימית ותיקן שנאת החינם, והאומה תביא את עצמה להיות כלי מקבל ברכה ותקשף אל הכרעה האלהית המשפיעה לה תעצמות עו עד כלי ד', ומתוך כך יבנה כטחונה הפנימי ותחמלא בתעצמות להכיר את סדר תחייתה, תעמוד כנגד כל הגויים ותאמר: "עם ד' אנו ומארכו יצאנו ואליה אנו שבים" (למתיבת ישראל ח"א, זממה ידע, ע"ס, ע"פ יחזקאל לו, כ).

מכאן עיצומו של יום הכיפורים יתאמן כל יחיד ליחיד באומה במעט לעת הנוראת הזה, להביא לכך שיוסף יום הכיפורים יאמר ד' "סלוחתי כדברך", תופיע הסליחה האלהית שהיא מקור החיים של האומה, בהיותה מלוכה מעיקרה, ועל כן היא זוכה בזיון וקיימים הפסוק "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאיכם לפני ד' חטאתו".

היב יתקן - אלוהים אלהים אלוהים